

การเสวนาเรื่อง “อนาคตประเทศไทยหลังวิกฤตเศรษฐกิจโลก:
ความร่วมมือในภูมิภาคสู่สังคมความเป็นอยู่ที่ดี”

(Thailand's Future Beyond the Global Crisis:

A Regional Platform Towards the 'Wellbeing Society'?)

จัดโดยสถาบันการต่างประเทศสราญรมย์

ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ

วันเสาร์ที่ 22 สิงหาคม 2552 เวลา 09.00-13.30 น.

ณ ห้องวิเทศสโมสร กระทรวงการต่างประเทศ

1. การบรรยายเรื่อง “Globalizing the GDP Debate” โดย Dr. Joseph Stiglitz

ข้อบกพร่องของการใช้ระบบอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (GDP)

วัตถุประสงค์เริ่มแรกของการสร้างตัวชี้วัดอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจหรือ Gross Domestic Product (GDP) คือการปรับปรุงระบบการวัดกิจกรรมทางการตลาดให้ชัดเจนขึ้นด้วยข้อมูลทางสถิติ อาทิ ผลผลิตในประเทศ ไม่ใช่การวัดสวัสดิการทางสังคม ทั้งนี้ ประเทศต่างๆ ให้ความสำคัญกับการใช้ข้อมูลทางสถิติวัดกิจกรรมทางการตลาดเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ แทนการให้ความสำคัญกับความสุขในชาติ แต่เมื่อเศรษฐกิจของอเมริกันเริ่มเกิดปัญหาตั้งแต่ปี ค.ศ. 2007 คนเริ่มตระหนักว่ามีความผิดพลาดกับตัวเลขตามระบบซึ่งใช้ GDP เป็นเครื่องชี้วัด โดยเห็นว่าอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของสหรัฐฯ ในปี ค.ศ. 2005-2006 เป็นภาพลวงตาเนื่องจากไม่ได้บ่งบอกถึงความเจริญของสังคมในเชิงลึก ไม่ได้บอกถึงสิ่งที่เกิดขึ้นกับปัจเจกบุคคลส่วนใหญ่ในสังคม และไม่ได้พิจารณาถึงจุดมุ่งหมายว่ามาตรฐานการครองชีพของประชาชนเป็นไปอย่างยั่งยืนหรือไม่อย่างไร

ทั้งนี้ มาตรฐานการครองชีพ (standard of living) ของชาวอเมริกันในปี 2007 ตกต่ำลงและแย่กว่าในปี 1999 และในขณะที่คนส่วนน้อยร่ำรวยขึ้นคนส่วนใหญ่กลับยากจนลง หรือมีความเป็นอยู่และการครองชีพที่แย่ลง และในขณะที่ผลผลิตทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นกลับเกิดผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมมากมาย ซึ่งสถิติทางเศรษฐกิจไม่ได้สะท้อนถึงความซับซ้อนเหล่านี้ รวมทั้งความไม่เท่าเทียมกันในสังคมเช่นที่เพิ่มขึ้นทั่วโลก นอกจากนี้ สถิติยังเพียงแค่สะท้อนถึงราคาสินค้าอุปโภคบริโภคหรืออสังหาริมทรัพย์ที่มีความบิดเบือนจากความเป็นจริง ซึ่งทำให้ตัวเลขของผลผลิตและกำไรของบริษัทหรือสถาบันการเงินมีความบิดเบือนตามราคาที่สูงและไม่ได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริงนี้ไปด้วย ทำให้ในที่สุดฟองสบู่แตกและอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจทรุดลง

ความเคลื่อนไหวเพื่อสร้างตัวชี้วัดความกินดีอยู่ดี

การสร้างตัวชี้วัด (a set of indicators) และการกำหนดนโยบายเพื่อสร้างความกินดีอยู่ดีเป็นความเคลื่อนไหวระดับสากลอันรวมถึงโครงการ Organization for Economic and Development Cooperation (OECD) โดยความร่วมมือกับหลายประเทศ นโยบาย Gross National Happiness ของ Bhutan และความคิดริเริ่มของประธานาธิบดี Sarkozy ของฝรั่งเศสในการจัดตั้งคณะกรรมการระหว่างประเทศ Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress ในต้นปี 2008 ซึ่งมี ดร. Joseph Stiglitz เป็นประธานและประกอบด้วยคณะทำงาน 3 ด้าน ได้แก่ 1) Classical GDP Issues; 2) Sustainable Development and

Environment; 3) Quality of Life โดยได้รวมผู้เชี่ยวชาญโดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเศรษฐศาสตร์ และมีนักสังคมวิทยา นักรัฐศาสตร์ จิตวิทยา เพื่อวิจัยและพัฒนามาตรการที่ดียิ่งขึ้นสำหรับวัดความเจริญทางเศรษฐกิจและความก้าวหน้าทางสังคมและแสดงให้เห็นถึงข้อจำกัดของ GDP และสถิติอื่นๆ ที่ใช้กันอยู่อย่างแพร่หลายในปัจจุบัน รวมทั้งจะวิจัยถึงเทคโนโลยีที่ก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนด้วย

การสร้างตัวชี้วัดใหม่ดังกล่าวต้องอาศัยความร่วมมือของภาครัฐและเอกชนในการสร้างมาตรฐานสำหรับวัดสิ่งที่เป็นสาธารณประโยชน์ (public goods) และความยั่งยืนของการพัฒนา (sustainability) ให้รวมอยู่ในผลผลิตและดุลบัญชี โดยภาครัฐจะต้องให้ความสำคัญและมีตัวชี้วัดสำหรับการลงทุนในทรัพยากรบุคคลและสาธารณูปโภค โดยเน้นการลงทุนเพื่อคุณภาพของสุขภาพและประสิทธิภาพของระบบประกันสุขภาพ ซึ่งสหรัฐฯ เองจะต้องปรับตัวในเรื่องดังกล่าว ส่วนภาคเอกชนหรือภาคธุรกิจนอกจากจะต้องไม่ทำให้ราคาสูงเกินจริงแล้วจะต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม อาทิ ปัญหาของอุตสาหกรรมเหมืองแร่และถ่านหิน

แนวทางการจัดทำตัวชี้วัดความกินดีอยู่ดี

Gross National Happiness (GNH) เป็นแนวคิดสำคัญที่เตือนให้ระลึกว่าสิ่งที่จะต้องวัดได้แก่ ผลลัพธ์ (final outputs) ของมาตรการบางอย่างที่จะก่อให้เกิดสังคมที่ดี ส่วน Human Development Index (HDI) ของ United Nations Development Program ได้รวบรวมตัวชี้วัดหลายตัวได้แก่ รายได้ การศึกษา และสุขภาพ เข้าด้วยกันเพื่อชี้วัดการพัฒนา โดยที่สหรัฐฯ ได้รับการจัดลำดับเป็นที่ 10-12 ตามหลังประเทศสแกนดิเนเวีย และ HDI สามารถได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้นเพื่อให้เห็นถึงภาพรวมของ distribution of life opportunities

สิ่งที่สามารถรวมเข้าด้วยกันเพื่อสร้างตัวชี้วัดความกินดีอยู่ดียังรวมถึงสิ่งแวดล้อม มาตรฐานการดำรงชีวิตและความเหลื่อมล้ำทางสังคมที่มากขึ้น รวมทั้งนวัตกรรม/การวิจัยที่ก่อให้เกิดความกินดีอยู่ดี การบริโภคที่น้อยลงซึ่งสามารถสร้างการบริโภคอย่างมีคุณภาพและยั่งยืนในอนาคต และมีมติอื่นๆ ซึ่งรัฐจะต้องให้การสนับสนุนสำหรับอเมริกาการจ้างงานควรเป็นประเด็นที่ได้รับความสำคัญเป็นอันดับแรกเนื่องจากประชาชนเป็นห่วงความมั่นคงในชีวิต งานและที่อยู่อาศัยมากกว่ารายได้ที่ลดลง ในการนี้ รัฐบาลควรเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากประชาชนและสร้าง national dialogue รวมทั้งเวทีหารือระดับสากลเพื่อสร้างตัวชี้วัดมาตรฐานที่สะท้อนถึงแง่มุมต่างๆ ของสังคมที่มีผลกระทบต่อความกินดีอยู่ดีของบุคคล (individual sense of wellbeing) ตามคุณค่าที่แต่ละสังคมให้

2. การอภิปรายโดยผู้เชี่ยวชาญและการแสดงความคิดเห็นจากผู้ฟัง

2.1. เศรษฐกิจการตลาดไม่ใช่ทั้งหมดของความสุขที่ประชาชนจะได้รับ และความกินดีอยู่ดีต้องอาศัยตัวชี้วัดหลายตัวมากกว่า GDP โดยรวมถึง Gross National Happiness (GNH) และ Human Development Index (HDI) หรืออีกทางหนึ่งอาจขยายกรอบของ GDP ให้สมบูรณ์ขึ้น โดยขยายการวัดในเรื่องต่างๆ ได้แก่ ผลที่สังคมได้รับอย่างแท้จริงจากการลงทุนของรัฐ ความไม่เท่าเทียมในสังคม สุขภาพ ความมั่งคั่ง ความสามารถในการซื้อและการเข้าถึงบริการ ความสุขจากงานเชิงสร้างสรรค์ การมีงานทำ ความมั่นคงในชีวิต และการใช้เวลาว่าง ทั้งนี้ การประเมินต้องแสวงหาคูณค่าของปัจเจกชนร่วมกับบทบาทของรัฐ และไทยอาจนำตัวชี้วัดใหม่และ GDP ใหม่ที่คณะกรรมการฯ ได้จัดทำเพื่อให้สะท้อนกิจกรรมเศรษฐกิจอย่างชัดเจนขึ้นมาปรับใช้ด้วย

2.2. ไทยมีพื้นฐานของสังคมที่มีความสุขอยู่ไม่น้อยด้วยเศรษฐกิจพอเพียงที่ทำให้คนไม่คาดหวังเกินไป และเป็นมิตรกับธรรมชาติในการบริโภค โดยควรส่งเสริมการวัดความกินดีอยู่ดีในระดับหมู่บ้านและชุมชนโดยเริ่มจากการทำให้คนไทยเข้าใจเรื่องประชาธิปไตยและความสุขอย่างแท้จริง ทั้งนี้ HDI ที่ UNDP จัดทำและชี้วัดประเทศไทยนั้นมีรายละเอียดถึงระดับจังหวัดในเรื่องต่างๆ อาทิ สุขภาพ สิ่งแวดล้อม การศึกษา การมีงานทำ และรายได้ แต่รัฐบาลยังมีได้นำมาใช้ นอกจากนี้ การยอมรับในระดับโลกก็เป็นสิ่งสำคัญ

2.3. ประเทศไทยควรศึกษาว่าจะทำให้สถานการณ์ดีขึ้นอย่างไร โดยทบทวนว่าหลังจากวิกฤตเศรษฐกิจโลกจะยังต้องการเป็น factory economy และพึ่งพาการส่งออกเป็นหลักอยู่เหมือนเดิมหรือไม่ และควรปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจด้วยการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันเพื่อให้สามารถสร้างรัฐสวัสดิการซึ่งอาจมาหรือมาได้มาจากการใช้ภาษีอากร จะต้องมีการปรับปรุงระบบกฎหมายและนโยบายของรัฐที่มีผลต่อกลุ่มต่างๆ ในสังคม ซึ่งรวมถึงการที่คนจนอุดหนุนคนรวยเนื่องด้วยภาระทางภาษีทางอ้อมและการเข้าถึงบริการอื่นทั้ง จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงความคิดและมรดกเฝ้าระวังควบคุมกัน เช่น มีกรมทรัพย์สินทางปัญญาเพื่อสาธารณประโยชน์ กรมเศรษฐกิจ เพื่อการพัฒนา และคณะกรรมการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจแห่งชาติ โดยกระทรวงสาธารณสุขของไทยประกาศใช้สิทธิ Compulsory Licensing สำหรับยา 7 ตัว เพื่อขอรับการยกเว้นจากผู้ทรงสิทธิบัตรเพื่อประโยชน์สาธารณะโดยให้คนทั่วไปได้ใช้ยาคุณภาพดี ราคาถูก และรัฐได้เพิ่มค่าใช้จ่ายของรัฐสวัสดิการและธนาคารโลกเพื่อพระราชบัญญัติหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ

2.4. ปัญหาหว่านกับปัจเจกกับส่วนรวมเป็นปัญหาพื้นฐานของสังคม และการพัฒนาคุณภาพชีวิตกับความยั่งยืนก็อาจมีความขัดแย้งต่อกัน อาทิ การใช้ทรัพยากรจะต้องมีการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ ซึ่งเป็นปัญหากับโลก วิธีแก้ปัญหาคือการจำกัดการบริโภคของคนรวยและจะต้องเจรจากับประเทศที่พัฒนาแล้วถึงมาตรการที่เป็นธรรมที่จะใช้ในเรื่องการควบคุมการปล่อยมลภาวะของประเทศกำลังพัฒนา

2.5. หลักศาสนาสามารถชี้วัดคุณภาพชีวิตแม้จะไม่สามารถบอกเป็นตัวเลขได้ โดยประเทศไทยและต่างประเทศควรทบทวนการให้คุณค่าโดยใช้สาขาวิชาต่างๆ เข้าพิจารณาปัญหาโลกร่วมกัน โดยมีตัวชี้วัดไม่ได้หลายตัว อาทิ กิเลสหรือความโลภและความภูมิใจทางวัตถุมากกว่าความเป็นมนุษย์ที่เป็นต้นเหตุให้มีการทำลาย ในการนี้ประเทศไทยสามารถปรับบทบาทในภูมิภาคด้วยการช่วยเหลือผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนเพิ่มขึ้น

สถาบันการต่างประเทศสราญรมย์ 26 สิงหาคม 2552